

ACTA MUSEI PETRODAVENSIS

MEMORIA
ANTIQUITATIS

1983

COMITETUL DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ
AL JUDEȚULUI NEAMȚ
Complexul Muzeal Județean Neamț

MEMORIA ANTIQUITATIS

XV - XVII
(1983 - 1985)

MUZEUL DE ISTORIE PIATRA NEAMȚ
1987

CONSIDERAȚII PRIVIND FONDAREA LIGII ANTIREVIZIONISTE ROMÂNE

de LIVIA DANDARA

După terminarea primului război mondial prin înfringerea Puterilor Centrale ; după victoriile revoluțiilor naționale, soldate prin formarea sau desăvârșirea statelor naționale unitare pe ruinele destrămatele imperii din Europa ; după încheierea Tratatelor de pace care au consfințit noua organizare teritorial-politică dorită de popoarele independente — după toate acestea, în viața internațională au apărut, mai bine-zis au continuat, sub o nouă haină, vechile tendințe imperialiste. Așa s-a conturat ceea ce a căpătat, curînd, denumirea de revanșă și revizuire, revanșă la înfringerile militare, politice și morale suferite, revizuire la tratatele de pace.

Inițial, revizionismul statelor învinse al exponenților politici ai foștilor beneficiari, de veacuri, și oprîmării altor popoare, care nu voiau să se resemneze cu ideea de a trăi în țări cu hotărîre firești, naționale, fără să mai stăpînească teritorii, bogății și brațe de muncă, cîtropite prin forță, de-a lungul veacurilor.

În climatul unei Europe hotărîte să respecte noua ordine de drept consfințită prin Tratatate și Pactul Ligii Națiunilor — acte și instituții internaționale pe care și statele învinse și-au pus semnătura —, în atmosfera efectiv pacifistă ce a dominat primul deceniu postbelic, România a așteptat cu răbdare și decență înțeleaptă să treacă acel amar sentiment al vecinilor săi nemulțumiți, pentru a putea întinde punți de înțelegere pentru raporturi de bună-conviețuire între popoarele din centrul și sud-estul Europei.

Astfel se explică faptul că guvernele care s-au aflat la cîrma țării în deceniul trei, diplomația promovată, programele și acțiunile partidelor politice și opinia publică românească, nu s-au lăsat antrenate într-o polemică sterilă și dăunătoare cu manifestările revizioniste latente, considerînd că dreptatea, legitimitatea și consfințirea României întregite nu mai puteau fi puse, din nou, în discuție.

Este semnificativ faptul că, în timpul guvernării P. N. T., președintele Consiliului de miniștri, Iuliu Maniu, considera că organizarea unei propagande antirevizioniste nu trebuie să fie atribuția oficială a statului,

ci, eventual, a direcției presei, a istoricilor, pentru a reîmprospăta în memoria opiniei publice hotăririle și treptele care au dus la marea Unire¹.

Sau, spre a mai da un exemplu edificator, în timpul guvernării Iorga — personalitate care nu poate fi bănuită de indiferență în această chestiune —, la o interpelare alarmantă în Parlament, savantul patriot, istoricul Nicolae Iorga a ținut unul din marile sale discursuri în care conchidea că... România, tare pe adevărul și drepturile ei, nu trebuie să tragă de mîneacă Europa, șefii de state și diplomați, băgîndu-le sub ochi broșuri, cuvîntări, fotografii sau hărți meșteșugite...². Numai că, în loc de realism și împăcare cu justiția istorică, curentele revanșard-revizioniste s-au lepădat, treptat, de timiditatea lor inițială, devenind din ce în ce mai arogante, ofensive, agresive... pentru ca în primii ani ai deceniului patru să se impună în politica oficială a guvernelor, să fie susținute de parlamentele, partidele politice reacționare, asociațiile specializate și, prin diversiune, persuasiune și propagandă, chiar în opinia publică a respectivelor țări. Nici un efort, nici o cale, nici un mijloc n-au fost precupețite pentru a destabiliza atmosfera internațională și, prin breșele deschise, să se ceară cu insistență revizuirea tratatelor.

Printr-o propagandă fără precedent în anele diplomatice, prin falsificarea sfruntată a unor adevăruri istorice de netăgăduit, prin corupție și stipendiere, printr-o propagandă pătimașă și falsă, revizionismul hortyst captase simpatii și sprijin nu numai în statele revanșiste — Germania și Italia — dar și în unele medii politice și culturale dezinformate din S.U.A., Anglia, Franța.

Atmosfera s-a complicat și mai mult odată cu instaurarea hitlerismului în Germania, cu eșecul Conferinței dezarmării, cu ofensiva Italiei fasciste de realizare a aceluși „Directorat“.

Sînt cunoscute măsurile de apărare luate de statele Micii Înțelegeri, activitatea diplomației acestei grupări antirevizioniste la Liga Națiunilor, activitatea prestigioasă dusă în respectiva perioadă de Nicolae Titulescu. Nu ne vom referi la ele, deși ele și-au pus amprenta pe acțiunile antirevizioniste despre care vom referi.

În fața valului propagandistic revizionist, la 27 aprilie 1933, ziarul „Universul“ a lansat o chemare patriotică pentru intensificarea unor acțiuni antirevizioniste, chemare la care au răspuns cu entuziasm peste 65 de organizații și asociații din toată țara.

Într-o consfătuire ținută la redacția ziarului, după ce s-au trecut în revistă ultimele demersuri diplomatice ale Micii Înțelegeri, după ce au fost semnalate manifestările revizioniste concertate ale lagărului revanșard, s-a căzut de acord, la sugestia și cu consimțămîntul factorilor indicați ai Micii Înțelegeri, să se organizeze, simultan, mari întruniri antirevizioniste la Praga, Belgrad și București, cu participarea exponenților vîlșii politice și opiniei publice din respectivele țări, cărora să li se alăture și delegații din țările alianței. Acțiunile trebuiau să fie de amploare.

1 Dezbateri Senat, Ședința din 22 dec. 1932, M.O. nr. 17, p. 387.

2 Dezbateri Adunarea Deputaților.

să antreneze unanimitatea partidelor politice și exponenții autorizați ai maselor populare, pentru ca, prin exprimarea hotărârilor lor, străinătatea să afle autentică stare de spirit a popoarelor atacate de posesiunile revizioniste³.

La *Apelul* lansat de Comitetul de inițiativă, și-au trimis mesajele de raliere numeroase organizații, asociații sau întruniri din diversele provincii ale țării: la 21 mai, marile manifestații antirevizioniste organizate de P.N.Ț. (la Arenele Romane, București) și P.N.L. (expozeul lui I. Gh. Duca, la Cluj) la 24 mai, au transmis Mesaje-apel de raliere Asociația „Astra”, Asociația profesorilor universitari, Asociația femeilor române, Sfaturile negustorilor, Uniunea foștilor luptători ș.a.... ș.a. zi de zi, până la desfășurarea adunării.

Astfel s-a ajuns la hotărârea — cerută de masele populare de pe întreg cuprinsul țării — de a convoca mari Adunări Naționale antirevizioniste, pentru ziua de duminică, 28 mai 1933, concomitent în capitalele celor trei țări ale Micii Înțelegeri și în alte orașe și sate ale patriei.

La mitingul din Belgrad, din partea României a vorbit național-țărănistul Virgil Grossu (vicepreședinte al Parlamentului) și deputatul P.N.L. Gh. Tătărescu.

La Praga, în cadrul Conferinței Micii Înțelegeri și a Comitetului presei din alianță, s-a adoptat o *Rezoluție* antirevizionistă elocventă.

În România, în ziua de 28 mai 1933, s-au ținut sute de mitinguri, în orașele și satele țării încît, parcurgînd reportajele, ai revelația unor zile ce amintesc 1 decembrie 1918... La grandioasa Adunare Națională din București în fruntea unor imense șiruri de cetățeni de toate profesiile și vîrstele, organizațiile patriotice, asociațiile profesionale și culturale, și mult, mult popor. Spațiul nu ne îngăduie să le enumerăm, dar numai înșiruirea lor dă imaginea unei redutabile reprezentări a întregii suflări românești.

S-au ținut cîteva cuvîntări sobre dar hotărîte, în aclamațiile unanime ale participanților, în final votîndu-se o *Moțiune*. Parcurgerea lor emoționează, și astăzi, prin dorința hotărîtă de a apăra hotarele și independența țării amenințate de revizionism⁴.

Spicui din cuvîntările ținute, cîteva citate edificatoare.

G. G. Mironescu (membru al guvernului P.N.Ț.):

„Ne-am adunat aici ca să afirmăm în mod solemn, în fața lumii civilizate, hotărîrea noastră de a apăra cu prețul vieții noastre hotarele de astăzi ale patriei. (...)”

Reprezentanții eminenti ai aliaților noștri din Mica Înțelegere au venit aici ca să declare, alături de noi, ferma lor hotărîre de a face front unic contra oricui ar încerca să ne răpească o palmă de pămînt din teritoriile noastre actuale (...) Vom apăra pacea și dreptatea cu aceeași energie cu care am apărat existența noastră“.

Dinu Brătianu (lider P.N.L.):

³ „Universul”, an. 50, nr. 114, 29 aprilie 1933.

⁴ „Universul”, an. 50, nr. 144, 30 mai 1933.

„...În acest mod se prepară revizuirea tratatelor, nu pe cale pașnică, cum se susține, ci prin forța armelor ce se organizează, prin spiritul războinic ce se creează în tinerețea țărilor cu revendicări teritoriale. Trebuie să fim atenți să deschidem ochii conaționalilor noștri (minoritarii) să nu se facă coadă de topor în miini străine !

Miron Cristea : „...E adevărat, că înlăuntrul acestor granițe au căzut — în afară de secui — și un număr mare de neromâni minoritari, prin a căror forțată colonizare dușmanii neamului român au voit să subțieze și cu încetul să deștrădăcineze pe românii băștinași, asuprindu-i și sărăcindu-i, luându-le uneori și ultima glie de pământ. Dar în schimb și multe sute de mii de frați români (la adunarea națională din 28 mai erau prezente și delegații ale românilor de peste hotare — L.D.) au rămas în afară de România, în hotarele țărilor vecine : Bulgaria, Iugoslavia, Ungaria, Ucraina, Rusia, și chiar Cehoslovacia. În hotarele trase după război voim, noi românii, să trăim pe vecie în frățescă armonie cu cetățenii neromâni și în pace cu toți vecinii (...)“.

Al. Periețeanu (lider al Partidului Conservator-Filipescu) : „Datorăm ziua de azi dușmanilor neamului care încearcă să ne răpească parte din pământ. Încurajați de unele discordii ce s-au ivit între frați, relativ la conducerea țării întregite (aluzie la violentele polemici partidiste pe problemele de guvernare care, în vara anului 1933, au atins cote paroxistice) ei au crezut că pot profita de o spărtură superficială și vor putea fărâmița sufletul românesc și reînființa sclavia. Dușmanii noștri nu au înțeles nici acum că dacă la 1918 s-a făcut întregirea moșiei, nu atunci s-a făcut întregirea sufletului românesc, pentru că el a fost întreg totdeauna. Dacă frontiera de pe crestele Carpaților și pe Prut a despărțit trupurile românilor, ea nu a putut niciodată despărți sufletele, pentru că ele au același izvor...“

I. Valjan (în numele Partidului Național-Agrar, Octavian Goga) : „În fața provocării persistente a adversarilor săi, Mica Antantă răspunde astăzi cu o formidabilă mobilitate de energii. Slujitori credincioși ai păcii, dorim din suflet ca această mobilizare să nu-și schimbe, vreodată caracterul (...) Uniți prin lupta noastră dîră, pentru a șterge umilințele și înjustiția trecutului, noi popoarele care alcătuim Mica Antantă, simțim un bloc omogen și compact de credințe și hotărîri. Am dovedit în decursul istoriei, și faptele ne sînt mărturie, că n-am rîvnit niciodată la pămîntul nimănui ! Dar nici la pămîntul nostru să nu rîvnească nimeni, dacă nu vrea să-și găsească în el odihna de veci. Ziua de azi, încărcată de o legitimă revoltă, trebuie să fie un avertisment dat imprudenței. (...) Cine se mai gîndește la revizuirea tratatelor, să vină și să vadă această splendidă (unitate-fascie), a forțelor iugoslave, cehe și române, ca să poată citi deslușit rolul Micii Antante în apărarea principiului de autodeterminare“. S-au rostit, după cum am spus, multe alte cuvîntări la memorabila Adunare, după care s-a adoptat o *Moșiune* în care se arată că cetățenii României denunță în fața lumii întregi criminala încercare de a știrbi tratatele de pace care dăduseră Europei o configurație în care

„Frontierele (...) dobândite prin imense sacrificii de vieți și de bunuri, sunt reparațiunea legitimă a milenarei nedreptăți la care au fost supuse națiunile“.

Reafirmând încrederea în aliații care au recunoscut României drepturile, în popoarele surori în suferință, Adunarea Națională rostea solemn hotărîrea națiunii române de a „nu admite întoarcerea la un trecut de apăsare și nedreptate“, deoarece ea nu va recunoaște niciodată „alte hotărîri, decît pe cele actuale, care reprezintă marginile ei firești“. De asemenea, Moțiunea amintea opiniei publice mondiale că este datoare să-și dea seama că „propaganda revizionistă pregătește ororile unui nou cataclism, care va pune capăt definitiv civilizațiunii actuale a omenirii“⁵.

In săptămînile care au urmat, activitatea antirevizionistă din România a luat amploare, proporțional sau ca reflex la tot mai gravele amenințări revizioniste.

— *Reacții* — publicistice, radiofonice, diplomatice — la trîmbița-tul „succes“ al turneului de conferințe revizioniste ale contelui Bethlen la Londra⁶.

— *Apelul* Universității din București pentru a se da cuvenita rîpostă la Moțiunea celor 168 parlamentari englezi în favoarea revizuirii Tratatului de la Trianon⁷.

— *Răspunsul* ziaristului englez Seton Watson (la cererea Ligii Anti-revizioniste) în legătură cu exagerările presei maghiare, cu abuzul de încredere practicat de Bethlen în turneul de conferințe amintit, cu ade-vărata stare de spirit a cercurilor politice engleze, în problema revizuirii⁸.

— *Marile manifestații* prilejuite de sărbătorirea zilei de 1 decem-brie, toate sub semnul luptei antirevizioniste active. Dintre ele,

— *Răspunsul* rostit de Iuliu Maniu, la Bădăcin, ca replică la aber-rațiile susținute de Bethlen, cu un ecou deosebit⁹. Se făcuseră diverse speculații pe seama conflictului Vaida-Maniu, soldate cu retragerea pri-mului la Bădăcin, pe o falsă presupunere că Maniu ar fi fost partizanul autonomiei Transilvaniei.

— *Răspunsul-replică* rostit de Nicolae Iorga la radio (15 decembrie 1933) pe marginea aceluiași supralicitări revizioniste ale Budapestei¹⁰.

— *Acțiunile*, soldate cu succes, ale diplomației Micii Înțelegeri, pentru contracararea încercărilor de a revizui Tratatetele, prin revizuirea Pactului Ligii Națiunilor, prin alcătuirea „Directoratului“.

— *Acțiuni* în care Nicolae Titulescu a strălucit prin logică, pre-zență de reacție și argumentare.

5 „Universul“, nr. cit.

6 „Universul“, „Adevărul“, „Dimineața“, „Facla“, „Dreptatea“, „Viitorul“ ș.a., aprilie-decembrie 1933.

7 „Dimineața“, an. 29, nr. 9671, 29 noiembrie 1933.

8 „Universul“, nr. 338, 345, 10 și 17 decembrie 1933.

9 „Dimineața“, nr. 9675, 3 decembrie 1933.

10 „Adevărul“, an. 47, nr. 15 323, 16 decembrie 1933.

Exemplele ar putea continua, s-ar putea constitui într-o splendidă carte de conștiință românească, ce își așteaptă încă autorii...

Toate au condus spre cererile insistente ale opiniei publice românești ca, la activitatea „Ligii revizioniste maghiare“ create încă din deceniul trei, să se constituie și în România o Ligă antirevizionistă.

„LIGA ANTIREVIZIONISTĂ ROMÂNĂ“ a fost fondată la 10 decembrie 1933, în sala de festivități a ziarului „Universul“, prilej cu care, răspunzând chemării lansate de ziar, reprezentanții a numeroase și diversificate asociații politice, profesionale, culturale, publicistice, academice și universitare au dezbătut și adoptat *statutul*, au hotărât *formele și mijloacele de acțiune*, au ales un *Comitet central* și, conform legilor în vigoare, au întocmit formele pentru *obținerea personalității juridice*¹¹. Fondarea Ligii a survenit după ce, pe parcursul întregului an din inițiativa aceluiași ziar, fuseseră organizate, cu mare răsunset patriotic, acțiunile antirevizioniste amintite, ca ripostă la violenta și agresiva mișcare revizionistă lansată de Ungaria horthystă sub îndurări încurajatoare din partea Romei și Berlinului. Intitularea Ligii — *antirevizionistă* — exprimă clar scopul asociației. Ea își propunea ca, în țară, să pregătească o puternică solidarizare a tuturor forțelor conștiințe și patriotice ale națiunii, pentru a opune rezistență oricărui atac îndreptat împotriva drepturilor istorice și teritoriale ale poporului român; peste hotare, *Liga* își propunea să înfăptuiască o operă de informare obiectivă a opiniei publice mondiale, pentru a contracara propaganda mistificatoare a focarelor revizioniste, în special a celei practicate de Ungaria horthystă.

La prima întrunire a Comitetului, președinte al Ligii a fost ales Stelian Popescu, directorul „Universului“, inițiatorul acțiunii. Și pînă la fondare, și după aceea, Liga Antirevizionistă a fost puternic sprijinită de mase impresionante de aderenți, fără deosebire de clasă socială, partid politic, credință religioasă sau naționalitate. Ea a organizat o serie de mari demonstrații antirevizioniste; a informat opinia publică românească asupra principalelor întimplări și semnificații cu caracter revizionist; și-a avut reprezentanți autorizați în Parlament, la tribuna căruia a semnalat aceleași pericole și a determinat măsuri și atitudini cu caracter oficial; a întreprins editarea — în limbi de circulație — a unor reviste și studii istorice, demografice, diplomatice în care se combăteau aserțiunile și falsurile propagandei revizioniste, prezentându-se evoluția istoriei poporului român în lumina adevărului istoric, al justiției și al demnității naționale.

În *Statutele Ligii*, țelurile organizației erau fixate astfel:

a) Să dezvolte simțămintele de solidaritate și de rezistență românească împotriva încercărilor și atingerilor aduse unității teritoriale a țării și demnității naționale a poporului român;

¹¹ „Universul“, an. 50, nr. 340, 12 decembrie 1933; Dezbateri Adunarea Deputaților (D.A.D.), *Expozeul* lui Romulus Seišanu, ședința din 10 decembrie 1934, Mon. Of., nr. 12, p. 174.

b) Să organizeze, în țară și străinătate, o propagandă intensă pentru menținerea și siguranța păcii pe baza respectării tratatelor ;

c) Să lucreze pentru întărirea legăturilor politice și sufletești cu statele și popoarele amice și aliate care se străduiesc, de asemenea, pentru menținerea tratatelor ce le garantează drepturile istorice și integritatea teritorială ;

d) Să lupte pentru întărirea conștiinței naționale în masele poporului spre a fi gata oricând să răspundă și să apere integritatea și patriotismul național ;

e) Să combată propaganda și acțiunile de orice natură, tendențioase, din țară și de peste hotare, asmuțite fie de state, fie de organizații de orice fel, în vederea revizuirii tratatelor de pace ;

f) Să informeze permanent opinia publică din țară și din străinătate asupra acțiunilor subversive și mijloacelor cu care se lucrează contra statului român și a unității lui naționale, și, prin aceasta, contra păcii însăși.

Deviza Ligii era : „Pacea pe temelia tratatelor, pe respectul obligațiilor internaționale și pe întărirea forțelor morale și materiale ale națiunii”¹². În perioada ce a urmat, pînă la dramaticul deznodămînt revizionist din 1940, cînd României i-au fost amputate prin dictat teritoriile, Liga și-a onorat această misiune asumată prin statut. Activitatea „Ligii Antirevizioniste” este demnă de scos la lumină, înscriindu-se în cartea de aur a mișcării și rezistenței antirevizioniste, antifărăzboinice, antihitleriste a poporului român.

CONSIDÉRATIONS SUR LA FONDATION DE LA LIGUE ANTIRÉVISIONNISTE ROUMAINE

Résumé

On présente le contexte de l'apparition de la Ligue antirévisionniste roumaine, dont l'initiative de fondation, en 1933, a appartenu au journal „Universul”. Cette organisation a eu comme but la solidarité de toutes les forces conscients et patriotiques de la nation pour opposer de la résistance à tout attaque contre les droits historiques et territoriaux du peuple Roumain. À l'étranger, la Ligue se proposait d'informer, d'une manière objective, l'opinion publique mondiale, pour contrecarrer la propagande trompeuse des forces révisionnistes, surtout celle pratiquée par l'Hongrie horthyste.

¹² „Universul”, an. 50, nr. 350, 22 decembrie 1933.